

Jud, per la seva banda, ja havia donat raons que difícilment admetien rèplica (Wartburg intenta treballament debilitar-les amb arguments tan nombrosos i febles que ja ensenyen el seu embaràs). La mateixa varietat dels cereals designats per *blat* mostra que el sentit inicial fou «toutes sortes de grains propres à faire du pain: froment, seigle, blé». Fins suposant que el mot ja hagués començat a significar 'farina' en gal, tota mena de paral·lels demostren que el pas de 'farina' o 'pa' a 'cereal' és possible i que és un fet corrent. PANEM o PANES prenen el sentit de 'cereals en el camp', 'camps de cereals' en nombroses llengües romàniques: roms. dial. *pine* 'blat', port. *pães* 'blat' i 'camps de blat'; cosa conegudíssima en castellà antic: ja en el *Cid* i en els textos d'aquell temps (ed. Mz. P., 784.18-20), «tierra de pan llevar» en castellà de tots els temps, Nebrija dóna encara «*pan*: trigo, cevada, centeno: annona» (més en DCEC III, 633b30-39 i n. 1); i això, que també era usual en l'aragonès del S. XIII («paróse fuera de la aldea en unos panes que allí estaban», *Crón. de Pedro I*, ed. Llaguno, 4, 7) es retroba en molts textos catalans medievals des del S. XIII (Jaume I, etc., *AlcM*, avui crec que és encara valencià).

En altres mots d'aquesta esfera semàntica hi ha d'altres fets semblants, quasi iguals: de CIBUS 'aliment', 'aliment que es dóna als animals' es ve alhora al cat. *civada* = *avena* i al cast. *cebada* = *ordi*, amb la mateixa multiplicitat de sentits que el tipus BLATO-; si FAR 'espelta' ha donat el portuguès *farro* 'ordi pelat', també ha donat, en català, *farro* 'farinetes d'ordi', i en sard *farra* s'ha convertit en 'farina', en fi ja en el gr. *στῆτος* s'ajuntaven els sentits de 'forment' i 'altres blats' amb el d'aliment, menjar', que potser era l'etimològic, si ve, com es creu, de *ψῆτος* 'mastego'. Hi ha, doncs, base per insinuar inclús la possibilitat que, com en aquests casos, al sentit britònic 'farina' s'hi vagi arribar des del sentit gallo-romànic de 'cereal'. Suposició possible.

No necessària per a la nostra etimologia, car basta partir de la idea segura 'gra propi per a moldre' > 'cereal'. Pogué, de tota manera, haver-hi en gal altres influències que contribuïssim a la concreció del significat romànic. Amb el nostre mot venien a coincidir (encara que fossin d'arrel o de formació diferent) l'irl. mj. *bláth* 'flor, florida', ky. *blawd*, còrn. ant. *blodon* 'eflorescència', 'florida' (de l'arrel BHEL- 'brotar', com el germ. *blad*), i d'altra banda l'irl. ant. *mláith*, irl. mj. *bláith* 'suau', 'llis', bret. mj. *blot* 'bla, tendre' de *MLATI- (Pok., IEW, 716.36). Aquest tenia friccions amb la idea de 'blat candial, forment' i amb la idea de 'blana farina', les d'aquell amb la idea de 'planta, cereal', en general, són evidents. Encara que ML- i BL- es vagin mantenir separats en el cèltic insular (sobretot en goidèlic) fins a una data tardana, en el cèltic continental ja hem vist que la confusió de les dues inicials estava ja consumada en l'Antiguitat. És, doncs, ben possible que la coincidència d'aquests tres mots ajudés a que en gal BLATO- esdevingués el nom d'una planta que brota i que servirà per fer candial i

blana farina.

Per acabar indicaré que sembla ja haver-hi en l'Antiguitat algun testimoni del nostre mot BLATO- 'cereal'. Per les històries i inscripcions romanes tenim notícia de l'antiga població de *Blatum Bulgium* a Escòcia, poc al Nord del *Vallum Hadriani*, que defensava allí l'Imperi Romà, 90 km. dret al N. d'Edinburg, i uns 20 km. al Nord del fons del Solway Firth. Allí s'han trobat vuit inscripcions del *Vallum Hadriani*,¹⁰ i és probable que fos llavors quan *Blatum Bulgium* esdevingué una població d'alguna importància, i que la guarnició romana sigui l'autora d'aquestes vuit inscripcions. L'emperador Hadrianus va construir la muralla cap a l'any 130, però aquest nom, ben documentat, com a nom de població, des d'aquesta data, pogué ja existir des d'abans, per ex. amb el sentit de 'bladar, camp de cereals'.

Un altre testimoni de l'antiga toponímia, que em sembla encara més segur, el tenim en *Blatomagos*, població documentada en quatre monedes merovingies, ja del S. VII, que s'identifica amb el modern *Blond* del Baix Llemosí (uns 50 km. al NO. de Limoges i a uns 30 del límit oc-oil, Holder I, 450). Thurneysen (*A Grammar of Old Ir.*, 1946, 24) proposa interpretar-lo com a 'camp de flors', però essent MAGOS 'camp' semblaria més natural traduir 'camp de blat': de tota manera aquest nom BLATOMAGOS, donada l'evolució fonètica (cf. ROTOMAGOS > *Rouen*, *Riom*, etc.) i la combinació amb magos 'camp', és evident que havia d'existir ja almenys en l'època imperial, cinc o sis-cents anys abans d'encunyar-s'hi aquelles monedes. En fin hi ha un nom de persona BLOTURIX (format com *Cingeto-rix*, *Dumno-rix*, etc.) documentat en una inscripció dels mediomàtrics, per a la qual vegeu Schmidt, p. 151, que suposa una variant de pronúncia de *blato*.¹¹

DERIV.: *Blader* [1308: «dels molíns *bladers* de Sent Esteve», Alart, RLR VIII, 55; i des de 1314, *AlcM*]; *bladeria* [Marian Vayreda, *Sang nova* IV, ix, 301]; *bladera*, *bladeres*. *Bladeta* 'certa espècie de blat de gra molt petit' (Conca de Tremp i Segre Mitjà; en aranès 'blat candial'). *Bladina*, *bladinada*. *Bladada*. *Bladar*. *Bladari*. *Bladegar*, *bladeguer*, *bladeguera*. *Bladeny*. *Blataire*. *Blatania*. *Blatera*.

CPT.: *Blat-arròs*. *Blat-ordi* [*Dicc. Amengual*]. *Blat de moro* 'Zea mais' [1648, *DTorra*; avui usual en tots els bisbats de Barcelona, Girona i Vic, així com a Urgell, Ribagorça¹² i tot Pallars, *AlcM* II, 3], mentre que en el Camp de Tarragona es diu *moresc* [que alguns irresponsables voldrien generalitzar en la llengua literària per la fòbia de la -o],¹³ a València *DACSÀ* i a Mallorca i Menorca *blat de les Índies* (*BDLC* VIII, 172); a aquest correspon també el rossell. *blat d'India*; ¹⁴ de *blat de moro* deriven *blatdemorar*, *blatdemorera*. Altres noms compostos menys soldats: *blat-Blanc* o *blat del menut* 'xeixa' a Esterri de Cardós, 1934; *blat de cogullada* (*kaulá*) espècie apreciada, a Barxeta, 1962. *Blat mercadal* en document rossellonès de 1089 (*Coll. Moreau*).

¹ En un erudit estudi de 1951, publ. a *Essais de*